

Leányanyának lenni nem leányálom

FOTÓ: JOHNNY FREAK / ARCHIPEL 35, ARTE FRANCE CINÉMA

Anyává válni az egyik legcsodálatosabb dolog, amelyet egy nő átélhet. Ugyanakkor nem egyszerű, sőt, nagyon nehéz feladat. Viszont anyává válni gyerekként az egyik legellentmondásosabb érzés, tapasztalat lehet. Rengeteg minden változik nagyon kevés idő alatt, és ezt nehezen vészei át egy serdülő lány, akit ebben az élethelyzetben a társadalom – még mindig sok esetben – elítél. Pszichológusok szerint a leányanyákban óriási belső küzdelem, harc zajlik a fogantatástól a gyerek születéséig – és még azután is, hiszen nemcsak önmagukkal kell kibékülniük, környezetük nyomásával is együtt kell élniük.

ÍRTA: CSATLOS TÜNDE, DÁVID PANNI

FOTÓ: RAB ZOLTÁN

Minden egy döntéssel kezdődik – indítjuk a beszélgetést **Csiszér Zsuzsa marosvásárhelyi iskolapszichológussal**. Az élet mellett vagy ellen kell dönteniük ezeknek a lányoknak, ez pedig komoly felelősség, főleg abban a helyzetben, amikor az a fiatal lány talán még saját útját sem látja át teljesen. Egy gyerek felneveléséhez egy egész falu kell – tartja a mondás, egy leányanya esetében pedig ez különösen igaz, hiszen az anyaság 24 órás feladat, így szükség van arra,

hogy időnként levegye valaki a terhet a fiatal anyuka válláról.

Pszichológusok szerint a leányanyák már várandósan óriási harcot vívnak, elsősorban önmagukkal. El kell fogadniuk a helyzetet, fel kell vállalniuk – főleg önmaguk előtt. A következő kérdés az, hogy a partner vállalja-e, vagy sem a gyereket, végül pedig a családdal kell megküzdeniük, és a környezet nyomásával. Életük ugyanis gyökeresen megváltozik, de iskolába például tovább kell járni. Ott is nagy

feladat vár rájuk, a helyzettel pedig legtöbbször nem tudnak egyedül megbirkózni.

Csilla – Feladni a gyerekkort

Alig múlt 14. Középiskolába készült. Szerelmes volt, felelőtlen, és megesett vele. Sokáig titkolta... ameddig tudta. Én 16 éves voltam akkor, és egy közös barátónk mesélte el, hogy mi történt, hiszen kiderült, mert előbb-utóbb minden kiderül. Hiába vett bő blúzokat, hogy takarja növekvő pocakját, és hiába emelgette az ágyat, hátha elmegy a baba, egyik napról a másikra anyává vált. Gyerekként anyá-

v á .
B e l e
sem tud-
tam gondolni
akkor, hogy
mit jelent
ez. Saj-
n á l t a m .

Ma már viszont – gyávaságán túl – bátornak tartom őt és családját, hogy átvészelték ezt a helyzetet, és örömmel könyvelem el, hogy hónapok, évek után is mosolyogni láttam, ha valahol találkoztunk. **Csilla** nem akarta felfogni, elfogadni a helyzetet, hogy gyereket vár, de nem volt bátorsága szólni róla sem barátóinak, sem szüleinek, sem akkori párjának. Bezárkózott,

senkivel nem beszélt. Késő volt, mire kiderült, hogy gyereket vár. Az apa szintén kiskorú volt, s bár nem maradt vele, követte a kisfiú fejlődését születésétől fogva. Mert igen, kisfiuk született. A fiatal apa látogatta őt, időnként együtt töltöttek egy-egy hétvégét. Csilla elvégezte a szakiskolát, és utána rögtön munkába állt. Igazából szülei nevelték fel a kisfiát. A gyerekanyából és gyerekapából pedig közben felnőtt nő és férfi lett. Próbáltak új fejezetet nyitni, továbblépni, ami bizony nehéznek bizonyult, főleg Csillának. Kisváros lévén ugyanis szinte mindenki tudta, hogy mi történt, hogy gyereke van, ezért nehezen kötött új kapcsolatokat.

Csiszér Zsuzsa pszichológus szerint ideális eset az, ha a pár együtt marad, az édesapa felvállalja a gyereket, és kialakul egy fiatal, de teljes család. Problémák és súrlódások így is adódhatnak, hiszen a lángoló szerelem egy kisbaba sírása mellett könnyen elpárologhat, de helyét a szeretetnek és a felelősségtudatnak kell átvennie. A szülőknek erősíteniük kell egymásban azt, hogy együtt akarnak lenni, nem csupán a véletlen hozta úgy, hogy egymással élik le életüket.

Ezzel szemben azonban gyakrabban fordul elő az, hogy az édesapa megijed a felelősségtől, és kilép a képből, vagy az édesanya dönt úgy, hogy inkább egyedül folytatja az utat. Ilyenkor a segítség leggyakrabban a nagyszülőktől jön. Előfordulhat, hogy

Csizsér Zsuzsa
iskolapszichológus

közösen abba a helyzetbe sodródni, hogy a „felnőtték” hozzák a döntéseket, a nagymama szülői szerepben neveli az unokát, az édesanya pedig az idősebb testvér szerepét veszi át, játszik a gyerekekkel iskola után, de nem ő gondoskodik róla.

Mária – Nagyszülőként anyának lenni

Mária mai napig nem érti, hogyan történhetett, hogy nem vette észre, kislánya terhes. „A hétvégére vendégeket vártunk, épp a konyhában sürgöttünk-forogtunk, mikor szólt a 17 éves lányom, hogy fáj a hasa. Gondoltam, a sütésfőzés közben összevett mindent, biztos attól. Később jelezte, erősödnek a fájások, ekkor adtam neki egy fájdalomcsillapítót, arra gyanakodtam, epegörse van a sok krémes süte-

ménytől. De úgy tűnt, nem hat a gyógyszer, mert már összegörnyedve feküdt és jajgatott. Így kihívtuk az ügyeletes orvost, aki megállapította, nem epegörse van, hanem kisbabája, és épp szül. Mentővel bezárgaldottunk a kórházba, és nagyon gyorsan – hiszen a vajúdás nagy része már lezajlott otthon – megszületett az unokánk. A lányom hallani se akart a gyerekről, azt mondta, nem tartja meg, lemond róla, felőle örökre is fogadhatja valaki. Így adtak neki egy olyan gyógyszert, ami elapasztotta a tejét. Végül a család kéréseire, könnyörgésére meggondolta magát, és megtartotta a babát. Azt hittem, rosszul leszek, amikor kiderült a dolog. Kilenc hónapig nem vettem észre, hogy a lányom terhes! Láttam, hogy hízik, de nem tulajdonítottam neki nagy jelentőséget, kicsit változtattam az étrendünkön. Nem vettem észre, hogy nem menstruál, hogy másképp viselkedik. Normális családnak tartottam magunkat, mindig meglepődve hallgattam az efféle történeteket. És most velünk is megtörtént. Anyaként teljesen összeomlottam, azon gondolkodtam, mit rontottam el, hogy a saját gyerekem nem volt hozzám annyi bizalommal, hogy elmesélje, milyen állapotban van. Ő azt állítja, nem is sejtette, hogy várandós, nem tudta, mi történik vele. Sajnos, mai napig nem hiszem el neki.

Most mind együtt lakunk, a babával – akinek azt sem tudjuk, ki az apja – főleg mi foglalkozunk a nagypapjával, a lányom pedig folytatja a líceumot, most 12-es. Egyértelmű, hogy még nincs felnőve az anyasághoz. A kicsi nagyon aranyos, az életünkénél is jobban szeretjük, nagyon remélem, hogy egyszer a lányomban is kialakul a rendes kötődés a gyereke iránt.”

A folytatás a legnehezebb

A gyerek születése sokat segíthet a fiatal lány önállósodásában, az anyai ösztön nagy erő is lehet, ami a lelki fejlődéshez is hozzájárulhat – magyarázza tovább a szakember. Ehhez azonban az is kell, hogy az édesanya elfogadja a helyzetet, megküzdjön az esetleges büntudattal, és a „Mi lett volna, ha?” kérdésekkel. El kell jutnia a megbocsátásig önmagával és az apával szemben is. Ez már a terhesség ide-

je alatt is nagyon fontos, hiszen a magzat érzi, hogy várják, szeretik-e, ez pedig befolyásolhatja fejlődését, későbbi viselkedését.

A leányanyáknál az is előfordulhat, hogy nem tudják feldolgozni a történeteket, a férfival kapcsolatos indulatokat, az apával szembeni csalódást, és előfordulhat, hogy elzárkóznak, úgy döntenek, nem akarnak többé férfit az életükben. De a másik véglet is gyakori, amikor egyik randevúról a másikra jár a lány, mások karjában keresi a megnyugvást. Fontos, hogy találják meg ezek a lányok az egyensúlyt, hangsúlyozza a pszichológus, és adjanak időt a kapcsolatoknak, hiszen már nem csupán önmagukra kell gondolniuk. Ha az anyuka rendben van magával, nincs büntudata, akkor nem fog ingadozni, és nem lesz bizonyítási kényszere. Meg kell tanulnia hallgatni az ösztöneire, és udvariasan, de határozottan visszautasítani a saját meglátásával ellentétes tanácsokat, jöjjön az a nagymamától vagy jó szándékú idegenektől. A körülötte élőknek ugyanakkor meg kell tanulniuk úgy segíteni, hogy erősítsék az anya önbizalmát, hiszen ha mindig más mondja meg, mit tegyen, az anyuka a gyerek előtt is veszít a tekintélyéből. Ennek azonban az ellentéte is érvényes, ha az édesanya felelőtlen vagy impulzív, nagyon fontos közbelépni, nem szabad azzal elhessegetni a dolgot, hogy „az anyja jobban” tudja, hiszen hosszútávon sérülhet a gyerek.

A legfontosabb a kommunikáció – zárja a beszélgetést a pszichológus. Engedni kell a gyerekeknek, hogy kifejezze az érzéseit, akár játékosan is. Ennek ugyanis terápiás hatása is lehet, játék közben felszínre kerülhet, hogy mi foglalkoztatja, tudat alatt is. Lehet az düh vagy harag, fontos, hogy az anyuka ne ijedjen meg, és ne fojtsa el ezeket, válaszoljon a kérdésekre. Az elfojtott indulatok ugyanis hosszútávon ártalmasak lehetnek.

Sára – Van kiút, remény a folytatásra

Sára a 18. évét töltötte, amikor kisfia világra jött. Véletlen volt, de akkori párjával úgy döntöttek, megtartják a babát. A terhesség előrehaladtával azonban megromlott a kapcsolatuk, a lány pedig

úgy érezte, a férfi nem lenne jó édesapa, ezért inkább hazaköltözött a szüleihez. Tizedik osztályos volt, 3-4 hónapos terhes, amikor otthagyta az iskolát. Ennek okáról csak közeli ismerősei tudtak. A szülei elfogadták döntését, anyagilag és emberileg is támogatták. „Náluk laktam, ők segítettek minden problémában, minden helyzetben ők voltak mellettem. Később, amikor már elkezdtem dolgozni, ők vigyáztak a kicsire, játszottak velem” – meséli. Örült, amikor megtudta, hogy várandós, de félt is. Édesanyja segített neki felnőni a feladathoz, ellátta tanácsokkal,

A VILÁGON NAPONTA 20 000

18 ÉV ALATTI LÁNY SZÜLI MEG ELSŐ GYERMEKÉT

de hagyta, hogy maga hozza meg döntéseit. Az iskolába már nem ment vissza. Amikor Balázs két éves lett, munkát keresett. Éjszaka dolgozott, a nappalokat vele töltötte. Nehéz volt, néha érezte, hogy nem elég felkészült, túl fiatal, de csinálta, harcolt. Soha nem kereste az édesapját? – teszem fel a kérdést. Soha – jön a válasz. Nem kereste, nem kérdezősködött, bár nem tiltották meg neki, hogy beszéljen róla. „Egy évben egyszer meglátogatja, az nem sok.” Sára

időközben férjhez ment, és született egy kislánya. Elismeri, másodszor, érettebb fejjel, egy férfival az oldalán minden könnyebben ment. Balázs hamar megszokta az új helyzetet, környezetet, a férfit elfogadta apukájának, hűgát

éves leány hozta világra gyerekeit, 34-en még 15 évesek sem voltak.

A Maros Megyei Sürgősségi Kórház 1-es számú szülészeti és nőgyógyászati részlegén 5 orvos vizsgálta az utóbbi időben a fiatalok-

	SZÜLÉSEK SZÁMA	LEÁNYANYÁK SZÁMA	15 ÉV ALATTI
MAROS MEGYEI SÜRGŐSSÉGI KÓRHÁZ 1-ES SZÁMÚ SZÜLÉSZET, NŐGYÓGYÁSZAT	1772	87	33
MAROS MEGYEI KLINIKAI KÓRHÁZ SZÜLÉSZET, NŐGYÓGYÁSZAT	–	137	9
SEPSISZENTGYÖRGYI FOGOLYÁN KRISTÓF SÜRGŐSSÉGI KÓRHÁZ	–	113	35
ARAD MEGYEI SÜRGŐSSÉGI KÓRHÁZ	2454	115	25
CSÍKSZEREDAI MEGYEI SÜRGŐSSÉGI KÓRHÁZ	–	24	13
SZÉKELYUDVARHELYI VÁROSI KÓRHÁZ	1367	86	(NINCS ADAT)

*EZEK AZ ADATOK NEM A TELJES MEGYÉRE VONATKOZNAK, CSAK A FELTÜNTETETT KÓRHÁZAK 2015-ÖS ADATAIT MUTATJÁK

pedig nagyon szereti. Felvetődik a kérdés, nem érzi-e úgy, hogy lemaradt dolgokról a korán jött anyaság miatt, hogy alakulhatott volna másképp az élete. A nemleges válasz habozás nélkül érkezik. Sajnálja, hogy nem fejezte be tanulmányait, de nincs hiányérzete. Ideális esetben valószínűleg várt volna még, de fiát nem adná semmiért. A beszélgetés végére megérkezik a ma már ötéves kisfiú is. Nem szeret hosszú ideig elmaradni édesanyja mellől.

A realitás

Egy 2014-es ENSZ-jelentés szerint a világon naponta húszezer, évente pedig 7,3 millió 18 év alatti lány szüli meg első gyermekét. Közülük kétféle módon 15. életévüket sem töltik be. Ez a szám pedig nemhogy csökkenne a következő években, 2030-ra a hárommilliót is elérheti. Románia az élvonalban jár. Az Egészségügyi Minisztérium 2014-es adatai szerint 18600 kislány szült gyermeket, több mint hatszázán 15 éven aluliak voltak. A magyarok által lakott megyék közül Maros megye tűnik ki, 2014-ben több mint ötszáz tizen-

rú lányok terhességét, annak körülményeit és az esetleges vele járó kockázatokat. A szakértők szerint a túl korai teherbeesés oka, hogy a tizenévesek biológiai érettsége meghaladja a pszichológiai érettségüket. 14-16 évesen szülni azonban kockázatos, rengeteg veszéllyel is jár, melyek nagy része pont abból adódik, hogy bár petesejt már van, a nemi szervek még nem alkalmasak, nem elég fejlettek ahhoz, hogy normális körülmények között ki lehessen hordani és megszülni egy gyereket. A fiatal lányoknál a terhesség során sokféle betegség léphet föl, valamint szövődmények is gyakrabban előfordulnak, magas arányú a koraszülés, gyakrabban van szükség császármetszésre, legtöbbször téraránytalanság, fartartás, magzati ártalom miatt.

A nőgyógyászok felméréseikből megállapították, hogy az érintettek többsége iskolázatlan, és többnyire vidékről származik. Az esetek 90 százalékban a kiskorú lányoknak szociális problémái is vannak. Bár minden társadalmi rétegben előfordul, hogy egy lány 18 éves kora előtt lesz terhes, az iskolázatlan,

alacsony jövedelmű családok körében gyakoribb, hogy a gyerekek meg is születnek. A legtöbb lányanya a roma lakosság köréből kerül ki, ez tagadhatatlan, bár ilyen jellegű, részletes és hiteles felmérést nem találtunk. A roma lányok igen fiatalon válnak anyává, ez közösségük sajátossága, hagyománya. Akkor válnak ugyanis a közösség teljes értékű tagjává, ha gyereket szülnék, a legtöbbször már házasságban.

Megelőzés és beavatkozás – ezek lennének a kulcsszavak és ezen túlmenően az országos stratégiai tervek, vallja **Szász Katalin Melinda**, a Kovászna Megyei Szociális Ellátási és Gyermekvédelmi Vezérgazgatóság helyettes vezérgazdátója. Ugyanakkor az eredményesebb intézkedéseket csakis helyi szinten lehet és kell

gyás is jellemző, fontosabb és eredményesebb lenne a helyi szintű beavatkozás. Kovászna megyében például legalább három olyan közösségi beavatkozási program zajlik épp, mondja a szakember, amelyek összességében vizsgálják a roma közösséget, és a beazonosított problémák szerint segítenek. Ezeket a programokat civil szervezetek működtetik (Caritas, Máltai Szeretetszolgálat, Vöröskereszt, Pro Nobis). Egyrészt azért sem túl látványosak és eredményesek a beavatkozások, mert több szinten is kell dolgozni: a gyermekekkel és a szülőkkel is. Hisz a szülők azok, akik maguk is gyerekként lettek szülők, így elég nehéz elfogadtatni és tudatosítani velük/bennük, hogy a fiatalokú gyermekvállalásnak milyen veszélyei, hátrányai vannak, hisz ők is ezt látták a szüleiktől, nagyszüleiktől.

Szász Katalin Melinda,
a Kovászna Megyei Szociális Ellátási
és Gyermekvédelmi Vezérgazgatóság
helyettes vezérgazdátója

megtenni, teszi hozzá. A legfontosabb az lenne, hogy az iskolai tantervbe bevezessék a szexuális nevelést, persze minden korosztálynak más-képpen, a gyermekek életkorához és értelmi képességeihez viszonyítva. 2015-ben 60 civil szervezet is kérte a Tanügyminisztériumot, lépjen ebben az ügyben. Másrészt azonban azokban a közösségekben, ahol a legnagyobb arányú a kiskorú anyák száma, és a korai iskolaelha-

A Kovászna megyei gyermekvédelmi igazgatóság olyan eseteket vizsgál, ahol fennáll az újszülött gyermek elhanyagolása vagy elhagyása. „*Ilyenkor felkérjük az anya lakhelye szerinti önkormányzatot, hogy vizsgálja meg a családi körülményeket, a lakhatási feltételeket, illetve azt, hogy megfelelő körülmények közt tudja-e ellátni az anya és a családja az újszülöttet. A polgármesteri hivataltól a szo-*

ciális ügyekkel foglalkozó alkalmazott megvizsgálja a helyszínen a körülményeket, és ha nem megfelelő a helyzet, akkor jeleznek nekünk, és a mi részünkről kinevezett szociális szakemberrel közösen eldöntik, hogyan tudunk segíteni, mire van szüksége az anyának, a családjának.”

Számos megyében a gyermekvédelmi igazgatóságok hatásköre alatt működnek olyan anyaothonok is, ahol bizonyos időre befogadják azokat a fiatal lányokat, akik kisbabát hoztak a világra. Ezekben a köz-

Jó, ha a nagyszülők, az iskola, a barátok a leányanya mellett állnak, és lehetővé teszik, hogy ugyanúgy vigye tovább a mindennapjait, mint azelőtt, miközben már egy piciről is gondoskodnia kell.

pontokban segítenek a leányanyáknak az első hónapokban, hiszen közben iskolába is járnak. Az ott dolgozók beszélnek a hozzátartozókkal, ha szükség van rá, meggyőzik őket, hogy fogadják vissza a lányokat a családba. Ahol az apa is szóba jön, megpróbálják meggyőzni, hogy vállalja fel a gyereket, hogy normális családi körülmények között tudjon felnőni a gyerek. Ilyen anyaothonokba azonban csak néhány érintett jut el.

Szülővé válni még akkor sem könnyű feladat, ha az emberpár megtervezi és várja az utód érkezését. Mert megváltozik életmódjuk, napirendjük, átalakulhat az értékrendjük, a kapcsolatuk, a mindennapokhoz való viszonyulásuk. Tizenévesek esetében ez hatványozottan így van – és még sincs így. Hatalmas változást hozhat a kicsi érkezése, talán még több lemondást, de kialakulatlan személyiség estében még nincs stabil értékrend, életmód, napirend – tehát az sincs, ami gyökeresen módosuljon. Ideális esetben már anyaként éri el a lány a női identitás megtapasztalását, viszont tény, hogy kimarad egy-két lépcsőfok, egy-két fontos tapasztalat, élmény. Éppen ezért lenne fontos a környezet elfogadó, támogató viszonyulása. Jó, ha a nagyszülők, az iskola, a barátok a leányanya mellett állnak, és lehetővé teszik, hogy ugyanúgy vigye tovább a mindennapjait, mint azelőtt, miközben már egy piciről is gondoskodnia kell. Jó, hogy vannak már olyan iskolák, ahol korrektül, elfogadóan és rugalmasan megtesznek mindent azért, hogy a „megesett” lány folytathassa és be is fejezhesse a tanulmányait. Jó, ha a nagyszülőkben van annyi szeretet, tapintat és türelem, hogy hagyják leányukat még leánynak is lenni, de segítik anyaságában is. Jó, ha a barátok megőrzik ugyanazt a hangnemet és viszonyt, ami korábban volt, mindezzel csökkenthető a leányanyában a „kimaradok valami fontosból” érzése. Szóval a feladat ebben az esetben sem könnyű, de együtt sikerülhet (ez is).